

kalorimengde i ved. Det er imidlertid ikke fastsatt bestemte priser for favneved i høst, men prisen forrige høst (1962) var kr. 105,— pr. favn skogsved levert ved nærmeste jernbanestasjon eller dampskipsstoppested. Da prisene på fast brensel er høyere i år, har jeg etter konferanse med skogsfolk, kommet til at prisen i år dreier seg om kr. 115,— pr. favn for skogsved. M.a.o. skulle årets brenntorvproduksjon rundt regnet kunne verdsettes til ca. 16 mill. kroner, heri ikke medregnet fraktomkostninger. Dette er et beløp som teller enten man ser det fra de torvproduserende forbrukeres eller fra nasjonaløkonomisk synspunkt. Det er derfor forståelig at de som utarbeider Nasjonalbudsjettet, hvert år etterlyser resultatet av Myrselskapets årlige brenntorvstatistikk.

Som konklusjon når det gjelder utviklingen, — det vil i dette tilfelle si *tilbakegangen* — innen brenntorvsektoren, kan kort uttales: Den tendens til redusert produksjon av torvbrensel i vårt land som har vært særlig markert i de siste 5—6 år fortsetter, (kfr. melding om brenntorvproduksjonen i 1962, trykt i Medd. fra D.n.m., hefte 6, 1962). I en prognose som vi utarbeidet for *Den norske komité for verdenskraft-konferanser* våren 1962, regner vi med at størrelsen av brenntorvproduksjonen i Norge omkring 1980 ville ha sunket til — og stabilisert seg på — ca. 200.000 m³ brenntorv pr. år. Vi er klar over at det er en hel rekke av usikre faktorer som spiller inn når det gjelder en slik beregning, men foreløpig er det ikke noe som tyder på at tilbakegangen vil stanse. Ett er imidlertid sikkert: Vårt lands til dels ganske omfattende ressurser av god brenntorv i enkelte distrikter kan få den største betydning under eventuelle fremtidige brenselskriser, og likeså som råstoff for visse kjemisk-tekniske produkter. Utviklingen på disse områder går nå så hurtig at man i flere land ser seg om etter organiske råstoffer, og hvor særlig sterkt omdannet eller humifisert torv («black peat») er i søkelyset.

Oslo, den 29. november 1963.

KAN FJELLBEITENE NYTTES BEDRE?

Av beitekonsulent Håkon Graffer

Hvor store arealer har vi av fjellvidder som kan nyttes til beite?

Det er neppe noen som kan svare tilfredsstillende på det. Tidligere forsøksleder H. Sløgedal regnet ut at vi hadde ca. 104 000 km² fjellvidde over nytteskoggrensa.

Selskapet for Norges Vel har utført gransking av fjellbeite over det meste av landet. Ved opplegget skulle bare områder som ikke var fullt nytta eller unytta granskes. Det er gransket ca. 31 000 km², da er ikke Østfold, Akershus, Vestfold, Troms og Finnmark tatt med. Denne oversikt gir ikke noe eksakt bilde av beiteforholdene.

I enkelte fylker er praktisk talt alle fjellbeiter tatt med, i andre bare de som var unytta eller for lite nytta da granskinga ble gjort. Disse arealer er selvsagt ikke konstante, bl. a. etter at mange setrer er nedlagt, er det sikkert store områder som ikke er nytta eller for lite nytta som ikke er med i oversikten. Vi kan iallfall regne med at de fleste fylker har store områder fjellbeite som kan nyttes av våre husdyr eller rein og som *på langt nær er nytta i dag*. Etter oppgaver fra Landbruksselskapene var det i 1960 i gang 120—130 organiserte saudrifter med samla dyretall på 160—170 000. Dette er bare snautt 10 % av antall sauer. Mye av sauen går på sjølstyr, ofte i beiter som er i bruk til andre formål, og det er uheldig.

Lite mjølk på fjellbeite.

Fjøsregnskapene viser at det er vanskelig å opná en skikkelig mjølkeproduksjon på seterbeitene gjennom lengre tid uten bruk av tilskottsfôr. 8—9 kg mjølk pr. dyr og dag i setertida er nok det meste vi kan regne med for seinbære kyr. Høst- og vinterbære kyr greier seg best, vårbære kyr for så vidt dårligst, da det vil resultere i altfor låg årsavdrått for vårbærerene.

Store lam på Østlandet.

Når det gjelder andre dyreslag, har forskningsstipendiat *I. Selsjord* på Beiteforsøksgarden Apelsvoll samlet et stort veiemateriale gjennom flere år av dyr på fjellbeite, i første rekke sau. Det kan nevnes at over Østlandsområdet har dalasøyer lagt på seg ca. 14 kg eller rundt 114 g pr. dag, lam 29 kg eller ca. 240 g/dag, gimrer noe mellom lam og voksne. De fleste andre raser som er med i undersøkelsen, er noe mindre og har som regel litt mindre tilvekst. Enkeltlam veier 3—4 kg mer enn tvillinglam og værlam er 3—4 kg tyngre enn søyelim. Vi ser derfor at lammetallet pr. søye er helt avgjørende for lønnsomheten av saueholdet. Mens tilveksten for lam ikke varierer så svært mye mellom Østlandet og Sørlandsheiene, er vekttauen for voksne søyer bare rundt det halve i Sørlandsheiene sammenlignet med Østlandet. Det er ikke så lett å si hva som er årsaken, men det ligger nær å tenke på beitekvaliteten.

Nær ½ kg tilvekst pr. dag.

Selsjord har også foretatt veging (måling) av ungdyr på fjellbeite. I middel hadde 133 kviger 1—2 år gamle av telemarkrase på fjellbeite i Bitdal i Telemark en vekttaue på 445 g/dag. I Hallingdal er veid en del kviger som var sendt oppover fra flatbygdene. Tilveksten var mindre, ca. 250 g/dag, men de hadde lang driving og togtransport før de ble målt om høsten. Feite dyr legger på seg atskillig mindre enn dyr i vanlig hold. I middel for 49 telemarkskviger som var karakterisert som feite ved slepping, var vekttauinga 16 kg, de som var tynne la på seg vel det dobbelte eller 35 kg. Alt-så: ingen fordel å sleppe feite dyr til fjells.

Hva med fjellbeitene i framtida?

Sjøl om vi framover skal ta sikte på utvidet turisme, hyttebygging m. v. i fjellet, går jeg ut fra at det er forutsatt at dette ikke skal hindre utnyttinga av fjellet med beitedyr. Ved overgang til nyere driftsformer for kulturbeitene, bør det i størst mulig utstrekning bli aktuelt å samle sau, ungdyr og gjeldkyr i fellesdrifter på gode fjellbeiter. Geita — som har tapt terreng gjennom mange år — vil med fordel kunne samles i fellessetre ovafor skoggrensa. Arealet av dyrka jord er og vil trolig bli minimumsfaktor i jordbruket vårt. Det må derfor være lite rasjonelt å ta bort jord til beite til dyr som meget godt kan nytte utmarksbeitene våre.

Det vil sikkert også bli spørsmål om omlegging av seterbruket. Seterdrift etter de tradisjonelle måter blir dyr og avdråtten liten. Det er grunn til å tro at vi i større utstrekning enn nå må over til fellessetre på samvirkebasis. Om disse skal ligge i de nåværende setertrakter er et annet spørsmål.

I de seinere år har det foregått en utstrakt nydyrking i setertraktene i dal- og fjellbygdene i de fleste Østlandsdalførene. Det er trolig Gudbrandsdal og Valdres som har dyrka mest. Det meste blir brukt til fôravl — høy og silo, men også noe til beite. Det er en gammel erfaring at det er lett å ta store, jevne høyavlinger i setertraktene. En 700—800 kg/dekar er nokså vanlig. Foreløpig anbefaler vi derfor disse områder i første rekke nyttet til fôravl, da erfaringene med kulturbeiter i disse strøk er mer variable. Det er forutsetningen at forsøksarbeidet på dette område skal intensiveres, da det er grunn til å tro at nydyrkingen vil fortsette, kanskje i øket tempo. I disse bygdene er jordreservene små, det er i fjellet de har muligheter for å auke arealet av dyrka jord.

NYE MEDLEMMER 1963*Livsvarige:*

Høy, Arne, forskningsleder, N.T.H., Trondheim.
 Løvenskiold-Fossum, Skien.
 Prestvik, Olav, agronom, Rørvik (tidl. årsbetalende).
 Tinn jordstyre, Atrå (tidl. årsbetalende).

Årsbetalende:

Erland, Johan, disponent, Bryne.
 Finnmark Landbruksskole, Bonakas.
 Flatanger kommune, Lauvsnes.
 Gulbrandsen, Borge, bonde, Røyse.
 Herredsaagronomen i Greipstad og Søgne, Søgne.
 Jorddyrkingsdirektoratet, Oslo-Dep.